

**Nekr
C
29**

Nekr. C 29

Dr. Gion Luregn Cagianut

Necrolog

Felix Huonder

Stampa separada da las
Annalas da la Società retorumantscha
Annada LVI

Stamparia engiadinaisa, Samedan e San Murezzan / 1942

Dr. Gion Luregn Cagianut

da F. Huonder.

Freids e senza forza sclareva il sulegl sur la contrada de Turitg il mardis suenter miezdi, dils 16 de december 1941, e la natira digl entir contuorn pareva d'esser curclada d'ina fatscha melanconica. Dolur e tristezia vesevan ins sin la fatscha ded in e scadin che prendeva part dil grond conduct funeral sin il spundiv santeri d'Enzenbühl. La nova nunspetgada della mort d'in niebel amitg della patria, d'in cussegliader e benefactor dil pievel aveva consterniu ils numerus amitgs de lunsch e datier. Igl um aschi venerau, che vegneva purtaus alla fossa era Dr. Gion Luregn Cagianut, nativs dil vitg sulegliv de Breil en Surselva. Siu num stat el cudisch de batten de Breil sut igl onn 1880. La casa nativa, dad el renovada cun tutta pietad, deva en ses onns affonils tetg a ses buns geniturs e quater affons. La derivonza purila ha dau al defunct per tut sia veta igl egl clar per nossas relaziuns grischunas. Malgrad ses gronds impegn e sias lavurs en la tiarra bassa, ha el adina schau encrescher per siu vitg nativ de Breil. Breil era la poppa de ses egl e da cheu deriva siu grond anim per nies Romontsch.

Ses emprems onns de scola ha il Gion Luregn absolviu a Breil ed el gimnasi de Mustér, nua ch'igl enconuschent P. Maurus Carnot era denter auter staus siu educatur. Bandunond la vallada dil giuven Rein finescha el ses studis gimnasials e liceals a Sviz e sevolva silsuenter tier la clamada giuridica, la quala el persequitescha cun gronda diligientscha sin las universitads de Lipsia, Vienna, Berlin e finalmein a Friburg en Sviz. Stuids specials han menau el per entgin temps a Paris. Cun gronda fervur raquintav' el da gliez temps en sias vacanzas sur la politica franzosa, sur las ideas d'in Clemenceau ed auters, e prendeva partida per ils beins culturali dil fin «savoir vivre et savoir fair» el temps d'entuorn la scumiada dil tschantaner. Siu bien senn per la veta practica laschava ad el negin ruaus. Per quella raschun eis el sedicaus, bein sin cussegl

d'entgins amitgs, pli e pli a damondas economicas e finanziares e finalmein, suenter haver fatg il doctorat, acceptau per far practica ina plazza sin ina banca a Genevra.

Suenter tschun onns de veta practica eis el, cun 29 onns, vegnius clamaus sco secretari central dell' Uniun svizzer a Impresaris ed ha surviu a quell' Uniun entochen la fin de sia veta. Da 1909 entochen 1920 ha el dirigiù il grond secretariat en moda exemplara e da leu naven entochen la mort eis el staus president della gronda Uniun svizzer. Ton quell' uniun sco era l'Uniun commerciala dils Impresaris ein per gronda part sia ovra e vegnan ses merets per quellas uniuns a restar nunemblideivels. Muort sias grondas enconuschientschas en la veta economica, siu vast talent e sia loialitad visavi ad auters principis, eis el vegnius clamaus duront il davos decenni en biaras commissiuns e comites, denter auter en la suprastanza dell' Uniun svizzer de mistergnes, nua ch'el ha ils davos onns sco vice-president giu art e part predominantamein de tuttas lavurs de quella. Ei gl'ei cheu buca il liug de numnar tuttas las instituziuns ed uffecis, nua ch'il defunct ha duront sia veta collaborau. Bugen metteva el sia gronda savida en disposiziun al survetsch general e luvrava iniziativa, fideivel e concenziusamein pil beinstar dil cuminesser. Sia lavur era per gronda part originala e dictada d'in senn practic.

Per nus Romontschs haveva Dr. Cagianut ina carezia speciala. «Denter Romontschs mo romontsch» era siu principi, e pilver, schizun en sessiuns menadas en auters lungatgs dev' el savens al scribing de quest necrolog rispostas en romontsch per far valer quel aviatamein avon tuts. La litteratura romontscha enconuscheva el profundamein. Siu sanctuari de lavur era buca il biro, mobein sia biblioteca. Ina viseta en casa tier el fineva ordinariamein en sia biblioteca. Siu heros romontsch era capeivlamein il poet G. C. Muoth, dil qual el plidava e recitava bein savens. Strusch in' autra lavur de Dr. Cagianut dat aschi bein perdetga de siu ault pertratg sco la biografia sur Muoth. El fuss staus veramein scuius — buca senza raschun — sche enzatgi auter havess priu quella lavur ord mauns ad el. Las ovras de Muoth ein aschia daventadas ina perdetga era digl operar d'in siu vischin per il lungatg romontsch. Sia carezia pil lungatg matern vegneva sustenida d'ina profunda cultura classica.

Cun biaras lavurs ed artechels en gasettas ha Dr. Cagianut promoviu e susteniu la causa romontscha. El spargnava era buc unfrendas finanziaras, cura ch'ei setractava de promover e sustener il Romontsch. Per il cudisch festiv dil giubileum de 10 onns della Uniun Romontscha de Turitg ha el spendiu varga 1200.— francs e per l'ediziun dil diczionari scursaniu probabel aunc dapli. Negin enconuscha igl importo exact de sias donaziuns per scartiras e cudischs romontschs. Quei che in maun dat, dueigi lauter buca saver, era sia devisa. Aschia enconusch' ins era buca sia gronda contribuziun per la restauraziun della caplutta de s. Sievi a Breil.

Sur la stenta e breigia che Dr. Cagianut ha dau per la finanziaziun dell' acziun «pro quarta lingua» e per la propaganda sin la votaziun federala dils 20 de fevrer 1938, cun la quala il Romontsch ei vegnius declaraus lungatg nazional, savess il comite de Turitg, dil qual el era president, dar giu in commuentont rapport.

Mo forsa sia pli gronda e nizeivla lavur pil Romontsch ha nies car compatriot prestau els biars dis de sia veta cun ses referats en las diversas uniuns e ses cussegls practics a tut tgi che spluntava tier el. El aveva in bien egl aviert per tut quei che passava sin territori romontsch. Malgrad sia peda fetg scursanida muncava el quasi mai en las redunonzas dell' Uniun Romontscha de Turitg. Siu plaid resunava clar e decisiv e ses egl tarlischavan plein de fiug ed anim, cura ch'el veseva ch'ei vegneva luvrau pil Romontsch.

En siu riug funeral sin la fossa a Turitg ha il vegl cusseglier federal Dr. Felix Calonder admess al defunct ils davos salids en num dellas Uniuns Romontschas e dil pievel romontsch. Siu plaid romontsch ha fatg gronda impressiun sin tuts ils presents. Al fideivel fegl dils cuolms grischuns ha Dr. Calonder clamau tier: «Tut ils Retoromontschs ein consterni della perdita dolorosa che els endiran tras la mort de lur fideivel menader.»

Dr. Cagianut, il qual ha luvrau il meglier temps de sia veta per il beinstar general ed unfriu sias davosas forzas el survetsch de quel, ha battiu entochen ses davos dis encunter la malsogna dolorosa, cun il sentiment, ch'el hagi aunc buca cumpleniu sia missiun. «Spiro ergo spero» — denton sia speranza ei stada vana — igl um els sisonta aveva duvrau sias forzas ed ha stoviu ceder agl aunghel della mort, laschond a nus la memoria de sias bunas vertids e de siu niebel exempel.

Zentralbibliothek Zürich

ZM03412764

